SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Eduskunta

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

tyv@eduskunta.fi

Viite: Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausuntopyyntö 15.10.2018 yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksesta 2018 (K 6/2018 vp)

ASIANTUNTIJALAUSUNTO YHDENVERTAISUUSVALTUUTETUN KERTOMUKSEN TOIMENPIDESUOSITUKSISTA TYÖSUOJELUN VALVONNAN OSALTA

Pyydettynä lausuntona esitän kunnioittavasti työsuojeluun liittyvien toimenpidesuositusten osalta seuraavaa.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun suositus 1: Käynnistetään yhdenvertaisuuslain osittaisuudistus

”Syrjinnän uhrin oikeussuojan vahvistamiseksi yhdenvertaisuusvaltuutetulle annettaisiin työsuojeluviranomaisten ohella toimivalta arvioida myös työelämässä tapahtuvaa syrjintää.”

Työsuojeluviranomaisen ja yhdenvertaisuusvaltuutetun nykyinen toimivallan jako on hyvin toimiva ja perusteltu. Työsuojeluviranomainen valvoo työlainsäädäntöä kokonaisuutena ja työsuojelun valvonnalla työelämän syrjintätapauksissa on vakiintunut asema.

Yhdenvertaisuuslain valvontaan työelämässä liittyy hyvin usein myös muita työoikeudellisia; työsuhteeseen ja työn tekemisen terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä, joiden osalta työsuojeluviranomaisella on jo hyvin vakiintunut valvontatehtävä ja riittävä asiantuntemus. Tämän johdosta voidaan pitää perusteltuna, että työsuojeluviranomainen valvoisi myös jatkossa yhdenvertaisuuslakia työelämässä nykyisin voimassa olevan yhdenvertaisuuslain mukaisesti. Päällekkäisen valvontatehtävän luominen yhdenvertaisuus-valtuutetun kanssa vaatisi myös lisäresursseja yhdenvertaisuusvaltuutetulle, jonka asiantuntemusta työlainsäädännön osalta olisi vahvistettava. Päällekkäiset resurssit ja toimivalta samassa asiassa eivät myöskään vaikuta hyvältä ratkaisulta viranomaisresurssien tehokkaan käytön kannalta ja yleensä toivottavana pidettävän viranomaisten selkeiden toimivaltarajojen näkökulmasta. Yleisen käsityksen mukaan myös keskeiset työmarkkinavaikuttajat, niin työntekijöiden kuin työnantajien etujärjestöt, pitävät nykyistä toimivallan jakoa hyvänä.

Työsuojeluviranomaisen toiminnan osalta yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksessa on esitetty osin virheellisiä tietoja. Kertomuksen aliraportointia käsittelevässä kappaleessa sivulla 45 kerrotaan työsuojeluviranomaiselle tulleista yhteydenotoista ja mainitaan, että syrjinnän aliraportointi kohdistuisi erityisesti työsuojeluviranomaiseen. Työsuojeluviranomaiselle tulleiden yhteydenottojen lukumääristä on tässä kohdin virheellistä tietoa. Kertomuksessa on yhteydenottomäärinä esitetty vireille tulleiden tapausten lukumäärätietoja. Vireille tulleet asiat ovat kuitenkin eri asia kuin työsuojeluviranomaiselle tulleet yhteydenotot. Työsuojeluviranomaiselle vuonna 2017 vireille tulleita syrjintätapauksia oli 197 kun kaikkien

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

syrjintään liittyvien yhteydenottojen määrä oli 545. Asiakasyhteydenotto voi johtaa toimenpiteisiin tulematta kuitenkaan varsinaisesti vireille siten, että asiassa ryhdyttäisiin varsinaisiin työsuojelun valvontatoimenpiteisiin syrjintäasiana. Samaan yhteydenottoon voi usein liittyä myös muita työsuhteeseen liittyviä kysymyksiä. Asiakasyhteydenoton johdosta asia voi myös selvitä esimerkiksi työsuojeluviranomaisen antamalla yleisellä neuvonnalla.

Työsuojeluviranomaisen toiminnan oikeat tiedot ja tapausten lukumäärät käyvät ilmi työsuojeluhallinnon raportista ”Syrjinnän kiellon valvonta työsuojeluviranomaisessa vuonna 2017 (Työsuojeluhallinnon julkaisuja 2/2018)”. Työsuojeluviranomaiseen tulleet todelliset yhteydenottoluvut osoittavat, että työsuojeluviranomaiselle tulee hyvin paljon yhteydenottoja työsyrjinnästä ja että työsuojeluviranomainen koetaan käytännössä työelämän syrjintätapausten osalta luotettavaksi viranomaiseksi, jonka avulla tapaukset voidaan selvittää.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun suositus 9: Valmistellaan lainmuutos työsuojeluviranomaisen toimivallan laajentamiseksi ihmiskaupparikoksiin

”Muutettaisiin työsuojeluviranomaisen toimintaa ohjaavaa ns. valvontalakia (44/2006) siten, että työsuojeluviranomaisen on ilmoitettava epäilemästään ihmiskaupparikoksesta poliisille.”

Työsuojeluviranomaisen toimivaltaan ei tällä hetkellä kuulu ihmiskaupparikosten tutkinta vaan se on esitutkintaviranomaisen tehtävä. Törkeä kiskonnantapainen työsyrjintä ja ihmiskauppa voivat rikoksina joskus olla tunnusmerkistöltään ja käytännön ilmenemismuodoiltaan hyvin lähellä toisiaan. Työsuojeluviranomaisen toimivallan ulottaminen osittain ihmiskauppatapausten tutkintaan on perusteltua, minkä johdosta on kannatettavaa ainakin selvittää tätä koskevat lainmuutosmahdollisuudet.

On tärkeä huomioida, että ihmiskaupan uhrien paljastumiseen ja näiden auttamis-järjestelmään ohjaamiseen mahdollisella lainmuutoksella ei todennäköisesti kuitenkaan olisi vaikutusta. Jo nykyään työsuojeluviranomainen ilmoittaa poliisiviranomaisille mahdollisista ihmiskauppahavainnoista ja ohjaa ihmiskaupan uhrit ihmiskaupan uhrien auttamis-järjestelmään työsuojelutarkastajille annettujen toimintaohjeiden mukaisesti. Mahdollisella lainmuutoksella voisi kuitenkin olla nykyistä ihmiskaupan tutkintaa osin selkeyttävä vaikutus mainittujen rikosten tunnusmerkistön samankaltaisuuden takia vaikka viranomaisyhteistyö työsuojeluviranomaisen ja poliisin kanssa tosin toimii nykyään erittäin hyvin. Kun työsuojelu-viranomaisella ei ole virallista roolia ihmiskaupan tutkinnassa, niin poliisin pyytäessä lausuntoa ihmiskaupparikosasiassa, ei työsuojeluviranomainen voi muodollisesti antaa lausuntoa ihmiskaupasta vaan tiedon havainnoistaan ja lausunnon asian työoikeudellisista seikoista työsuojelun valvonnan näkökulmasta. Tältäkin osin käytännön muutos olisi tosin sangen vähäinen, mutta lakiin mahdollisesti myös kirjattava esitutkintaviranomaisen velvollisuus pyytää lausuntoa ihmiskauppatapauksissa työsuojeluviranomaiselta voisi joissain tapauksissa edesauttaa ihmiskaupparikosten tutkintaa.

Erityisasiantuntija Tapani Aaltela